

Právo na pietu

Znemožnění realizace práva na pietu je zásahem do soukromí, který podle okolností může odůvodnit potřebu ochrany pozůstalé fyzické osoby podle ustanovení § 11 násl. o. z. Je-li pak takovým zásahem současně např. znevážena samotná zemřelá fyzická osoba, pak přistupuje i možnost postmortální ochrany této osoby podle § 15 odst. 1 o.z.

(Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp.zn. 30 Cdo 3361/2007, ze dne 31.1.2008)

Nejvyšší soud České republiky rozhodl v právní věci žalobců a) M. Š., a b) M. Š., obou zastoupených advokátem, proti žalované obchodní společnosti V., a.s., o ochranu osobnosti, vedené u Krajského soudu v Českých Budějovicích pod sp. zn. 11 C 14/2006, o dovolání žalobců proti rozsudku Vrchního soudu v Praze ze dne 17. dubna 2007, č.j. 1 Co 21/2007-117, tak, že rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 17. dubna 2007, č.j. 1 Co 21/2007-117, se zrušuje a věc se vrací uvedenému soudu k dalšímu řízení.

Z odůvodnění :

Krajský soud v Českých Budějovicích, rozsudkem ze dne 4. října 2006, č.j. 11 C 14/2006-87, výrokem I. zamítl žalobu, aby žalovaná byla povinna uveřejňovat po dobu 14 dnů v internetovém deníku na první straně vydání omluvu s textem uvedeným ve výroku. Výrokem II. zamítl žalobu, aby žalovaná byla povinna uveřejnit ve vydání deníku Š. na 1 a 4 straně omluvu ve znění uvedeném ve výroku. Výroky III. a IV. uložil žalované zaplatit prvnímu a druhé žalobkyni každému z nich 100.000,- Kč na náhradu nemajetkové újmy podle § 13 odst. 2 občanského zákoníku (dále jen „o.z.“). Výroky V. a VI. zamítl žalobu aby žalovaná byla povinna zaplatit každému žalobci náhradu nemajetkové újmy ve výši 900.000,- Kč a výrokem VII. rozhodl o náhradě nákladů řízení.

Soud prvního stupně vyšel ze zjištění, že při dopravní nehodě vozidla B. dne 31. ledna 2006 zemřel spolucestující - syn žalobců - P. Š. Dne 1. února 2006 uveřejnila žalovaná fotografie vraku vozidla s ohořelými tělesnými pozůstatky sedících osob, z nichž jedna byla syna žalobců, a to na internetovém deníku a na titulní straně deníku Š. a dále pak na čtvrté straně téhož deníku. Žalobci podali žalobu na ochranu osobnosti, a to jednak ve vztahu k zemřelému synovi ve smyslu ustanovení § 15 o.z. a dále za svou osobu za zásah do jejich soukromého a rodinného života. Společným pro obě části žaloby bylo zveřejnění popisovaných snímků na internetových stránkách deníku Š. a též v jeho konkrétním vydání. Soud prvního stupně uzavřel, že u prvního požadavku žalobců nedošlo k zásahu do jejich osobnostních práv, neboť zveřejněním snímků nedošlo ke snížení cti, důstojnosti nebo úcty k zemřelému, byť způsob jejich uveřejnění je pro cíle zpravodajství nevhodný. V druhém případě soud shledal zásah do osobnostních práv žalobců chráněných ustanovením § 11 o.z., konkrétně do jejich práva na soukromí a rodinný život, a to zveřejněním snímků, byť tento nebyl tak citelný jako samotná ztráta blízké osoby a přiznal žalobcům finanční částku, která představuje satisfakci za tento nepřijatelný zásah.

O odvolání žalované rozhodl Vrchní soud v Praze rozsudkem ze dne 17. dubna 2007, č.j. 1 Co 21/2007-117, kterým rozsudek soudu prvního stupně změnil v napadených vyhovujících výrocích ve věci samé (III. a IV.) tak, že zamítl žalobu, aby žalovaná zaplatila každému ze žalobců 100.000,- Kč na náhradu nemajetkové újmy. Současně rozhodl o náhradě nákladů řízení před soudy obou stupňů.

Na rozdíl od soudu prvního stupně neshledal odvolací soud neoprávněný zásah do osobnostních práv žalobců, konkrétně do jejich práva na soukromí, uveřejněním předmětných obrazových snímků. Uvedl, že soukromí, jako dílčí složka osobnosti fyzické osoby, která požívá ochrany podle § 11 o.z., je vnitřní intimní sféra jejího života vytvářená skutečnostmi jejího soukromého života, kdy účelem práva na ochranu soukromí je, aby tyto skutečnosti nebyly zpřístupňovány veřejnosti bez souhlasu této fyzické osoby. Právo na soukromí zahrnuje i právo na rodinný život spočívající v udržování a rozvíjení vzájemných citových, morálních a sociálních vazeb mezi nejbližšími osobami. Smrt syna žalobců jejich rodinný život nereparovatelným způsobem narušila a jednoznačně tak zasáhla právě jejich soukromí. Přestože uveřejnění fotografií i podle názoru odvolacího soudu mohlo vést k přetrvávajícímu emočnímu působení a k vyvolávání nepříznivých psychických stavů, není zásahem do shora vymezeného práva na soukromí, a to i za situace, kdy to žalobci takto cítí, neboť nemohlo ovlivnit jejich citové, morální, popř. sociální vazby a nepřístupnilo ani vnitřní intimní skutečnosti jejich života. Pro rozhodování v dané věci totiž nejsou právně významné subjektivní pocity dotčených fyzických osob. Pokud by totiž byly, byla by popřena stěžejní zásada, z níž se při rozhodování podle § 11 a násl. o.z. vychází, a sice objektivní hledisko.

Rozsudek Vrchního soudu v Praze byl doručen zástupci žalobců dne 7. května 2007 a téhož dne nabyl právní moci.

Proti uvedenému rozsudku odvolacího soudu, podali žalobci dne 2. července 2007 včasné dovolání. Podle poučení odvolacího soudu odvozují jeho přípustnost z ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) občanského soudního řádu (dále jen "o.s.ř."). Jako dovolací důvod uvádějí, že rozhodnutí odvolacího soudu spočívá na nesprávném právním posouzení věci (dovolací důvod podle ustanovení § 241a odst. 2 písm. b/ o.s.ř.).

Dovolatelé především poukázali na skutečnost, že i když odvolací soud vycházel ze skutkových zjištění soudu prvního stupně, došel k závěru, že ač uveřejnění fotografií i podle jeho názoru mohlo vést k přetrvávajícímu emočnímu působení a k vyvolání nepříznivých psychických stavů, není zásahem do práva na soukromí. Odvolací soud pominul, že právo na soukromí je pouze dílčí částí všeobecného osobnostních práva podle § 11 o.z., kde vedle dalších dílčích práv existuje i právo na zdraví. Z lékařské zprávy a z účastnické výpovědi vyplynulo, že zveřejněné fotografické snímky zasáhly přesvědčivým způsobem a intenzitou do osobností obou žalobců, konkrétně do práva na zdraví, neboť u obou dovolatelů došlo k závažným psychickým problémům. Vzhledem k intenzitě a trvání nepříznivého následku, spočívajícího v zásadním omezení práva na zdraví občana, by pocitovala nastalou nemajetkovou újmu jako závažnou zpravidla každá fyzická osoba, která by se nacházela na místě dovolatelů a je proto naplněna skutková podstata pro vznik nároků na náhradu nemajetkové újmy v penězích. Dovolatelé v této souvislosti odkazují na judikaturu Nejvyššího soudu ČR, např. rozsudek sp. zn. 30 Cdo 2739/2006, ze dne 31.1.2007.

Dovolatelé proto navrhli, aby rozsudek odvolacího soudu byl zrušen a věc mu byla vrácena k dalšímu řízení.

K podanému dovolání se žalovaná nevyjádřila.

Dovolací soud uvážil, že dovolání bylo podáno oprávněnými osobami, řádně zastoupenými advokátem podle ustanovení § 241 odst. 1 o.s.ř., stalo se tak ve lhůtě stanovené § 240 odst. 1 o.s.ř., je charakterizováno obsahovými i formálními znaky požadovanými ustanovením § 241a odst. 1 o.s.ř. Dovolání vychází z dovolacího důvodu podle ustanovení § 241a odst. 2 písm. b) o.s.ř. a je přípustné podle § 237 odst. 1 písm. a) o.s.ř. (poučení odvolacího soudu o možnosti podat dovolání bylo v tomto směru chybné).

Dovolací soud poté přezkoumal napadený rozsudek odvolacího soudu v souladu s ustanovením § 242

odst. 1 až 3 o.s.ř. a dospěl k závěru, že toto rozhodnutí nelze z hlediska výtek obsažených v dovolání žalobkyně považovat za správné (§ 243b odst. 2 o.s.ř.).

Z ustanovení § 242 o.s.ř. vyplývá, že právní úprava institutu dovolání obecně vychází ze zásady vázanosti dovolacího soudu podaným dovoláním. Dovolací soud je přitom vázán nejen rozsahem dovolacího návrhu, ale i uplatněným dovolacím důvodem. Současně je však v případech, je-li dovolání přípustné, povinen přihlídnout i k vadám uvedeným v ustanovení § 229 odst. 1, § 229 odst. 2 písm. a) a b) a § 229 odst. 3 o.s.ř., jakož i k jiným vadám řízení, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, a to i tehdy, když nebyly uplatněny v dovolání. Ty se však z obsahu spisu nepodávají.

Jak již bylo uvedeno, dovolatelé uplatňují dovolací důvod ve smyslu ustanovení § 241a odst. 2 písm. b) o.s.ř. Tento dovolací důvod se vztahuje na případy, kdy je tvrzeno, že dovoláním napadené rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci, t.j. je poznamenáno nesprávným právním posouzením. Jde tedy o omyl soudu při aplikaci práva na zjištěný skutkový stav. O takový případ jde tehdy, pokud soud buď použije jiný právní předpis, než který měl správně použít nebo jestliže sice aplikoval správný právní předpis, avšak nesprávně jej vyložil. Přitom nesprávné právní posouzení věci může být způsobitelným dovolacím důvodem jen tehdy, bylo-li rozhodující pro výrok rozhodnutí odvolacího soudu. Jde tak především o omyl soudu při aplikaci práva na zjištěný skutkový stav.

Podle ustanovení § 11 o.z. má fyzická osoba právo na ochranu své osobnosti, zejména života a zdraví, občanské cti a lidské důstojnosti, jakož i soukromí, svého jména a projevů osobní povahy. Podle ustanovení § 13 odst. 1 a 2 o.z. má fyzická osoba právo se zejména domáhat, aby bylo upuštěno od neoprávněného zásahu do práva na ochranu její osobnosti, aby byly odstraněny následky těchto zásahů a aby bylo dáno přiměřené zadostiučinění s tím, že pokud by se nejevilo postačujícím toto (morální) zadostiučinění proto, že byla ve značné míře snížena důstojnost fyzické osoby nebo její vážnost ve společnosti, má fyzická osoba právo na náhradu nemajetkové újmy v penězích.

Ke vzniku občanskoprávních sankcí za nemajetkovou újmu způsobenou zásahem do osobnosti fyzické osoby podle § 13 o.z. musí být jako předpoklad odpovědnosti splněna podmínka existence zásahu objektivně způsobitelného vyvolat nemajetkovou újmu spočívající buď v porušení nebo jen ohrožení osobnosti fyzické osoby v její fyzické a morální integritě, tento zásah musí být neoprávněný (protiprávní) a musí zde být příčinná souvislost mezi tímto zásahem a újmou vzniklou na osobnostních právech fyzické osoby. Nenaplnění kteréhokoliv z těchto předpokladů vylučuje možnost nástupu sankcí podle ustanovení § 13 o.z.

Občanskoprávní ochrana osobnosti fyzické osoby podle ustanovení § 13 o.z. se tedy uplatní u těch zásahů do osobnosti takové osoby chráněné všeobecným osobnostním právem, které lze kvalifikovat jako neoprávněné (protiprávní). Neoprávněným zásahem je zásah do osobnosti fyzické osoby, který je v rozporu s objektivním právem, t.j. s právním řádem.

Jestliže podle ustanovení § 11 o.z. má fyzická osoba právo na ochranu své osobnosti, a současně ustanovení § 13 téhož zákona fyzické osobě dotčené v její osobnostní sféře dává mimo jiné právo požadovat z tohoto důvodu odpovídající zadostiučinění (a to ať morální nebo případně i majetkové), je především třeba ozřejmit, co je obsahem této zákonem předpokládané ochrany osobnosti.

Při vědomí mnohosti možných definic lze za osobnost považovat člověka jako jednotlivce, jako subjekt poznání, resp. poznávání, prožívání a jednání ve své společenské podstatě i individuálních zvláštěnostech, jako nejmenší sociální jednotku i určitou psychofyzickou a sociálně psychickou strukturu. Z hlediska psychologie se osobnost může jevit jako historicky se krystalizující a vyvíjející se celek, systém duševních (ale nepochybně i duchovních) vlastností a tendencí jednotlivce, charakterových rysů, schopností, temperamentu, postojů, potřeb a zájmů, vzdělání, náboženského a

kulturního zaměření, přičemž jedním z podstatných rysů osobnosti je vědomí. Osobnost se projevuje jako dynamický systém, jehož rysy se mění podle věkových stupňů přičemž dosahují relativně větší stálosti v dospělosti. Psychologické vlastnosti osobnosti jsou zprostředkovány zvláštnostmi nervového systému, které však samy o sobě neurčují charakter, zájmy a sklony člověka. Ty se vytvářejí v procesu individuálního vývoje vlivem výchovy, výuky a společenského prostředí vůbec, přičemž aktivita subjektu "sebetvoření člověka" v průběhu vývoje roste. Podstatou osobnosti jsou její vztahy k vnímané skutečnosti, k druhým lidem, ke kulturně společenským hodnotám, k aktuálnímu stavu společensko - politického prostředí apod. Tyto vztahy se projevují ve styku s lidmi, v jednání a chování člověka, jeho kulturními výtvy apod. Každá osobnost má obecné vlastnosti všelidské povahy, zároveň však odráží specifické historické podmínky své doby, národa, společenského zařazení, povolání a má své svérázné, neopakovatelné rysy. Je tak mimo jiné i produktem své doby a jejích podmínek, zároveň v té či oné míře svým podílem na tom produkuje tuto dobu a její podmínky utvářením a přetvářením svého okolí. Nelze samozřejmě opomenout ani fyzické složky osobnosti fyzické osoby, jako je úroveň jejího zdraví, zvláštnosti vyplývající z jejího individuálního vzhledu a stavby těla, příslušnosti k mužské nebo ženské populaci, konkrétní lidské rase, apod. Přes mnohost těchto jednotlivých složek osobnosti je však nutno osobnost fyzické osoby vždy vnímat v její ucelenosti a nedělitelnosti.

Mnohočetnosti projevů jednotlivých stránek lidské osobnosti fyzické osoby odpovídá i myslitelné široké spektrum možných neoprávněných zásahů proti některé z těchto složek osobnosti. Přesto však vždy bude takovým zásahem dotčena přímo samotná osobnost fyzické osoby jako celek naznačených vlastností a charakteristik. Protože se pak jedná o nejvlastnější, nejniternejší a nejintimnější sféru lidské osoby, jejíž dotčení zvenčí je zásahem dotčenou fyzickou osobou velmi často pocíťováno se značně nepříznivou intenzitou, je proto nepochybně věcí zákona této osobnostní sféře poskytovat příslušnou právní ochranu. Občanský zákoník proto právo na ochranu osobnosti fyzické osoby upravuje jako jednotné právo, jehož úkolem je v občanskoprávní oblasti zabezpečit respektování osobnosti fyzické osoby a její všestranný svobodný rozvoj. Jde o důležité rozvedení a konkretizaci článků 7, 8, 10, 11, 13 a 14 Listiny základních práv a svobod. Přitom v tomto jednotném rámci práva na ochranu osobnosti existují jednotlivá dílčí práva, která zabezpečují občanskoprávní ochranu jednotlivých hodnot (stránek) osobnosti fyzické osoby jako neoddělitelných součástí celkové fyzické a psychicko - morální integrity osobnosti. Výčet těchto jednotlivých práv tak, jak jsou uvedena v občanském zákoníku je pak pouze demonstrativní.

Již soud prvního stupně připomněl, že žalovaná zasáhla do práva žalobců na soukromí a dosavadních těsných rodinných vazeb - konkrétně na uchování památky po nejbližším rodinném příslušníkovi, neboť žalobci si stále vybavují okolnosti úmrtí syna. Odvolací soud pak správně poukázal na skutečnost, že právo na soukromí zahrnuje i právo na rodinný život spočívající v udržování a rozvíjení vzájemných citových, morálních a sociálních vazeb mezi nejbližšími osobami, přičemž jednou ze základních zásad rozhodování podle § 11 násl. o.z. je objektivní hledisko. Přes tuto skutečnost je patrné, že si odvolací soud zcela důsledně neujasnil povahu předmětného zásahu.

Významnou ústavně chráněnou hodnotou osobnosti každé fyzické osoby ve vztahu k ostatním subjektům ve společnosti vytvářené na rovném právním postavení je soukromí fyzické osoby, neboli její osobní soukromí. Hluboký pocit diskretnosti a intimity existující v základu každé lidské bytosti vyžaduje účinnou ochranu soukromého osobního života. Bez ochrany soukromí by nebylo ani svobody. Ustanovení § 11 o.z. hovoří o soukromí fyzické osoby, Listina základních práv a svobod v čl. 7 o nedotknutelnosti soukromí osoby a v čl. 10 odst. 2 o ochraně před neoprávněným zasahováním do soukromého a rodinného života (tj. rodinného soukromí), Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod v čl. 8 o soukromém a rodinném životě.

Výklad pojmu „osobní soukromí“ pak nelze nepřiměřeně restriktivně omezovat tak, že by z něj byl vyloučen „vnější svět“, neboť respektování soukromého života musí zahrnovat do určité míry i právo

na vytváření a rozvíjení vztahů s dalšími lidmi. Osobní soukromí fyzické osoby lze obecně vymezit jako vnitřní sféru života fyzické osoby, která je vytvořena skutečností jejího soukromého života a jež je nezbytná pro její seberealizaci a další rozvoj. Občanské právo proto musí s ohledem jak na oprávněné individuální zájmy fyzické osoby, tak na nezbytné společenské potřeby vyváženě zabezpečovat, aby fyzická osoba měla např. možnost podle svého vlastního uvážení a sebeurčení svobodně rozhodnout, zda vůbec a v kladném případě v jakém rozsahu, v jaké formě a jakým způsobem mají být skutečnosti jejího soukromého života zpřístupněny jiným subjektům (pozitivní složka), právě tak jako se úspěšně vzepřít neoprávněným zásahům do jejího osobního soukromí ze strany jiných subjektů s rovným právním postavením (negativní složka). Soukromá sféra fyzické osoby, v níž je zabezpečováno svobodně realizovat svou osobnost, vytváří základ její celkové vnitřní jistoty a bezpečí (srovnej publikace Karl Knap, Jiří Švestka a kol. „Ochrana osobnosti podle občanského práva“, 4. podstatně přepracované a doplněné vydání, Linde Praha, a.s. 2004, str. 129 násl.). Je pak zřejmé, že přes smrt fyzické osoby pravidelně dále u osob jí nejbližších přetrvávají vytvořená a prožívaná rodinná pouta ve formě piety, resp. kultu, přičemž jejich význam pro prakticky každou pozůstalou fyzickou osobu je nepopíratelný. Proto necitlivý neoprávněný zásah proti této chráněné sféře fyzické osoby představovaný znemožněním realizace práva na pietu je zásahem do soukromí, který podle okolností může odůvodnit potřebu ochrany pozůstalé fyzické osoby podle ustanovení § 11 násl. o. z. Je-li pak takovým zásahem současně např. znevážena samotná zemřelá fyzická osoba, pak přistupuje i možnost postmortální ochrany této osoby podle § 15 odst. 1 o.z.

V daném případě popsaný zásah žalovaného spočívající ve zcela neopodstatněném zveřejnění fotografií zpodobňujících mimo jiné též ohořelé tělesné pozůstatky tragicky zesnulého syna žalobců neoprávněně postihl soukromí žalobců jako nejbližších pozůstalých v oblasti prožívání a realizace piety ve vztahu k zemřelému synovi. Je zřejmé, že tento neoprávněný zásah by byl jako závažný pocíťován obecně. Proto závěr odvolacího soudu, že v tomto případě se jednalo pouze o subjektivní vnímání tohoto zásahu žalobci, není správný.

S ohledem na popsané skutečnosti nelze dovoláním napadený rozsudek Vrchního soudu v Praze pokládat za správný (§ 243b odst. 2 o.s.ř.). Nejvyšší soud České republiky proto toto rozhodnutí, včetně souvisejícího výroku o nákladech řízení, zrušil a vrátil věc uvedenému soudu k dalšímu řízení (§ 243b odst. 2 a 3 o.s.ř.). K projednání věci nebylo nařízeno jednání (§ 243a odst. 1 o.s.ř.).

© EPRAVO.CZ - Sběrka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Důkazní břemeno](#)
- [Dokazování, neúčinnost právního jednání](#)
- [Katastr nemovitostí](#)
- [Náhrada za ztrátu na výdělku \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Ochrana spotřebitele \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Pracovněprávní vztah \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Společný nájem bytu manžely \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Určení otcovství \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Jméno v obchodní firmě právnické osoby](#)
- [Dokazování](#)
- [Bolestné](#)